מסורת הש"ס

א) חולין לז. [קג.], **ב)** ת"כ פי"ב ה"ב, **ג)** שם צו פרש' י ה"ה, **ד)** לעיל סט:, **ה)** שמיני פרש' ה פ"ו ה"ה, **ו)** [נכמות לד.]

הגהות הב"ח

(א) גמ' מיבעי ליה אלא מאמר: **(ב)** שם טריפה משום (דאיסור מטיט) מא"מ. וע"ב בפ"ב דחולין דף לז בפרש"י מנוחר דגרס דמיהסרא וע"ש: **(ג)** רש"י ד"ה לחידוש וכו' טומאה הס"ד ומא"ב מ"ה בחלב בהמה טהורה הכתוב: **(ד)** ד"ה מה כשטיהר וכו' פרסה ושושפ אינגה שוסעת וגו' הס"ד:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה יבא וכו' למאן דאית ליה איסור מוסיף. תמוה לי מה מוסיף יש בנבילה על חלב דהוא רק כולב. ולפי דמאסר לגבוה הא בבהמה בע"מ דלא חזי לגבוה הוי רק כולב: ד"ה וחד בו' דר"ש לבעמיה. תמוה לי הא מלינו רק לר"מ בכריתות דס"ל איסור כולב ומוסיף ואיסור ב"ש משא"כ בנבילה על עוף טמא:

שינויי נוסחאות

א) כ"ת מיבעי ליה למעוטי חיה מי שחלבו אסור ובשרו מותר יצתה חיה שחלבה ובשרה מותרין מאי שנא וכו' (כי"צ וט"). וע' תוס': **ב)** תיכות א"ל נמקק (*ש"ט): **ג)** כ"ת אסור מחיים וטריפה אסורה מחיים (כי"צ): **ד)** כ"ת עוף טמא מנבלה (כי"צ): **ה)** כ"ת מיבעי ליה לשיעור אכילה (כי"ט): **ו)** ע' ק"ל דמדברי המפרש נר' דגרס בגמ' משום בל תאכל חלב. ול"צ בנבילה. וע' תו"ק: **ז)** קרינא ביה (ש"מ): **ח)** כ"ל דחלב (ש"מ): **ט)** עוף טריפה שמתה נמי כל"ל (ש"מ): **י)** כלן הס"ד ומה"ד חד. נבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה כל"ל (שמכ"י וצ"ק): **יא)** תיכות יצא זה כו' עד אלא. נמקק. וכ"ל ולא מי שאזהרתו אף משום וכו' (ש"מ): **יב)** על טומאתו (ש"מ ע"פ רש"י כת"י): **יג)** כ"ת אלא שיעור אכילתו (ב"ש): **יד)** כ"ל וכל נפש (צ"ק): **טו)** אלא בבית הבליעה (ש"מ עפ"י רש"י כת"י): **טז)** כ"ל או כלך (צ"ק): **יז)** בס"מ נוסף ופריך ומ"ש כו' א"כ יהיה טמא ועוד הא כתיב בההוא קרא ואכל כו' והיכי מרביתו לחלב חוץ מבשרה. דשניהם אסורין חיה נמי אין חלבה חלוק מבשרה דשניהם מותרין הילכך לענין טומאה נמי יטמא כבשרה: **יח)** בס"מ שם שחיטת חלב:

עין משפט נר מצוה

א מיי' פ"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה ב:
כז ב מיי' פ"ל מהל' מאכלות אסורות הלכה ה:

תורה אור השלם

1. וְחֵלֶב נְבֵלָה וְחֵלֶב טְרֵפָה יֵעָשֶׂה לְכָל מְלָאכָה וְאָכוֹל לֹא תֹאכְלֻהוּ: ויקרא ז, כד
2. נְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא יֹאכֵל לְטָמְאָה בָהּ אֲנִי יְהוָה: ויקרא כב, ח
3. וְכָל נֶפֶשׁ אֲשֶׁר תֹּאכַל נְבֵלָה וּטְרֵפָה בָּאֶזְרָח וּבַגֵּר וְכִבַּס בְּגָדָיו וְרָחַץ בַּמַּיִם וְטָמֵא עַד הָעָרֶב וְטָהֵר: ויקרא יז, טו נְבֵלָה וּטְרֵפָה לֹא יֹאכֵל לְטָמְאָה בָהּ אֲנִי יְהוָה: ויקרא כב, ח

מוסף רש"י

התורה אמרה יבוא איסור נבילה ויחול על איסור חלב כו'. הלאו ואכל לא תאכלוהו לא צריך דהא כתיב כל חלב וכל דם לא תאכלו ומשום דנתנבלה לו נטרפה מי חזיל ליה איסור חלב ולמאי אלטריך לא הכתוב אמרה דחייב משום שני לאוין משום לאו דחלב ומשום לאו דטרפה דלא מיתמא אין איסור חל על איסור: (חולין לז.):

נוסחאות רש"י כת"י

הלאי נמי תיפוק ליה כו'. חלב טמאה תיפוק ליה נמי דמטמא דמהיכא תיתי לטהרה מהאי קרא דיעשה לכל מלאכה הלאי לאו בטמאה כתיב דהא כתיב [ואכל] לא תאכלוהו לחלב: **מי שאיסורו משום אכילה חלב** [1]. ובשרה מותר טיהרתי לך יצאת זו שכולה אסורה

אלא לאתויי חיה [2]. כך גרס הקונטרס וקשה דמאי קפריך מ"ש טמאה כו' אדרבה משום דדמי לטמאה איצטריך קרא לאתויי ומאי פריך נמי ואכל [3] לא תאכלוהו אדרבה משום הכי איצטריך קרא טריפה דמשמע כל שיש במינו טריפה חלבה טהור ואפי' חיה ור"ת גרס אלא למעוטי חיה מאי טעמא מי שחלבה אסור וכו' ול"ג סד"ל ופריך אמאי איצטריך קרא לומר דחלב חיה טמא מאי שנא טמאה כו' [4] ומיהו קשה דטריפה לא משמע למעוטי אלא לרבויי כל שיש במינה טריפה: **מה טמאה חלבה טמא.** וכי [5] תימא מה לטמאה שכן אין שחיטתה מטהרתה תאמר לטריפה חיה תוכיח: **יבא איסור נבילה ויחול על איסור חלב.** תימה [6] למאן דאית ליה איסור מוסיף למה ליה קראי וכי תימא מהכא יליף בעלמא שאני הכא דאיסור חלב קל הוא דהותר מכללו ולכך אתי איסור נבילה וחייל עליה: **ואי אשמעינן טריפה משום דאיסורא מחיים כו'.** תימה דבפ"ב דחולין (דף לז:) עביד ק"ו איפכא ומה מחיים אתי איסור טריפה וחייל אאיסור חלב נבילה דלאחר מיתה מבעיא ושם פירשתי: **וחד למעוטי עוף טמא.** הא דלא נפקא ליה לרבי מאיר מהיכא דנפקא ליה לרבי יהודה משום [7] דר' מאיר לטעמיה [1] דאית ליה איסור חל על איסור: **ורבי מאיר האי נבילה מאי עביד ליה.** וא"ת על כרחיך צריך לכתוב נבילה דאי הוה כתיב טריפה לא יאכל לטמאה בה ולא כתב נבילה אם כן הוה אמינא דטריפה בלא נבילה מטמאה [2] וי"ל כיון דכתיב [3] (ויקרא יז) (והנפש) [וכל נפש] אשר תאכל נבילה וטריפה מה הנפש נבילה עמה אף כאן נבילה עמה: **לשיעור אכילה בכזית.** איפשר דרבי יהודה נמי אית ליה ואע"ג [4] דלא מיותר: **יצתה חיה שחלבה ובשרה מותר.** הא דלחיק בפרק בהמה המקשה (חולין דף ע:) לאשכוחי דנבלת חיה טהורה מטמאה ולא [5] מצי למידרש מהכא דהא חלבה טמא דאי לאו דאשכחן במקום אחר דנבלת חיה מטמאה לא הוה דרשי' הכי:

האי נמי תיפוק לי [1] **מחלב נבלה מי שאיסורו משום בל תאכל חלב נבלה יצאתה זו שאין איסורה משום בל תאכל [חלב נבלה] אלא משום טמא אלא האי טריפה מיבעי** [2] **לאתויי חיה סלקא דעתך אמינא מי שחלבה אסור ובשרה מותר יצאת זו שחלבה ובשרה מותר קמ"ל א"ל** [3] **מאי שנא טמאה דאין חלבה חלוק מבשרה חיה נמי אין חלבה חלוק מבשרה ועוד הכתיב** [1] **ואכל לא תאכלוהו אלא אמר אביי טריפה לגופיה איצטריך שלא תאמר הואיל וטמאה אסורה מחיים וטריפה אסורה מחיים מה טמאה חלבה טמא אף טריפה חלבה טמא אי הכי האי נמי מיבעי** [4] **שלא תאמר הואיל ועוף טמא אסור** [5] **באכילה וטריפה אסורה באכילה מה עוף טמא אינו מטמא אף טריפה אינה מטמאה ועוד מי איכא למילף טרפה מטמאה טמאה לא היתה לה שעת הכושר טריפה היתה לה שעת הכושר וכי תימא טריפה מבטן מאי איכא למימר במינה מיהא איכא אלא אמר רבא** [6] **התורה אמרה** [7]**יבא איסור נבילה ויחול על איסור חלב יבא איסור טריפה ויחול על איסור חלב וצריכי דאי אשמעינן נבילה משום דמטמיא אבל טריפה אימא לא ואי אשמעינן טריפה משום** [8] **דאיסורה מחיים אבל נבילה אימא לא צריכא ור"מ האי טריפה מאי עביד ליה מיבעי ליה למעוטי שחיטה שהיא לפנים ורבי יהודה** [3]**טריפה אחרינא כתיב ורבי מאיר חד למעוטי שחיטה שהיא לפנים וחד למעוטי עוף טמא ורבי יהודה מנבלה** [4] **נפקא ליה ורבי מאיר האי נבלה מאי עביד לה לשיעור** [5] **אכילה בכזית ותיפוק לי מקרא קמא מדאפקיה רחמנא בלשון אכילה חד** [6]**לשיעור אכילה בכזית וחד לשיעור אכילה בכדי אכילת פרס** [7]**ס"ד אמינא הואיל וחידוש הוא יותר מכדי אכילת פרס נמי ליטמא קמ"ל** [8]**ת"ר** [1] **וחלב נבלה וחלב טרפה** [2]**בחלב בהמה טהורה הכתוב מדבר אתה אומר בחלב בהמה טהורה הכתוב מדבר או אינו אלא בחלב בהמה טמאה אמרת טיהר מכלל שחוטה וטיהר מכלל חלב מה כשטיהר מכלל שחוטה בטהורה ולא בטמאה אף כשטיהר מכלל חלב בטהורה ולא בטמאה או כלך לדרך זו טיהר מכלל נבילה וטיהר מכלל חלב מה כשטיהר מכלל נבילה בטמאה ולא בטהורה אף כשטיהר מכלל חלב בטמאה ולא בטהורה אף כשטיהר מכלל חלב בטהורה ולא בטמאה אמרת**

מי שאיסורו משום בל תאכל חלב [1]. וכשרה מותר טיהרתי לך יצאת זו שכולה אסורה משום בל תאכל טמא ואכתי אימא טריפה למה נאמרה כו': **אלא האי טריפה מיבעי לאתויי חיה דס"ד מי שחלבה אסור כו' קמ"ל** ה"ג. ושינויא הוא לאתויי חיה טהורה שמתה שחלבה טהור דס"ד ואכל לא תאכלוהו כתיב בהאי קרא מי שחלבו אסור ובשרו מותר טיהרתי לך חלבה מכלל גדילה אבל חיה שחלבה מותר כבשרה לענין גדילה נמי יטמא כבשרה קמ"ל כל שיש במינו טריפה ואפילו חיה: **ופרכינן מ"ש טמאה.** דלא נפקא לן לטהר חלבה מהאי קרא דאין חלבה חלוק מבשרה ולא קרינא [2] ואכל לא תאכלוהו לחלב לחודיה שהרי הכל איסור: **חיה נמי אין חלבה חלוק מבשרה.** לאיסורו ולא קרינא ביה ואכל לא תאכלוהו: **ועוד.** ממשמעותא דקרא נמי תיקשה לן דלא בחלב חיה קאי דהא כתיב ואכל לא תאכלוהו ולקמן [ע"ב] ילפינן מינה בגזירתא בשמעתין בחלב [3] חיה נבילה לא טיהר מכלל טומאה: **טריפה לגופיה איצטריך.** לטהר חלב טריפה שמתה ולעולם טריפה חיה ודקאמרת הרי נבילה אמורה איצטריך סד"א הואיל וטמאה אסורה מחיים וטריפה מחיים אסורה כו': **אי הכי.** טריפה דכתיב גבי עוף נמי איצטריך לגופיה ולומר עוף [4] שמתה מטמא בגית הבליעה שלא תאמר כו': **ועוד.** גבי בהמה: **מי איכא למילף טריפה מטמאה.** דיבעי קרא לטהר: ה"ג **אלא אמר רבא (כו') הכורה אמרה.** בא הכתוב לומר לך יבא איסור כו' ומשום אכל לא תאכלוהו דסיפיה דקרא פירש בו נבילה וטריפה לחייב את האוכלו משום חלב ומשום נבילה ומשום טריפה שלא תאמר אין איסור נבילה וטריפה חלין על איסור חלב שקדם לכולם: **משום דמטמיא.** הילכך חמירא לחול על איסור חלב: **ורבי מאיר.** דלמר [5] עוף שחיטתו מטהרת טריפתו: **הלאי טריפה.** דגבי עוף מאי עביד ליה: (דף סט.) מה טריפה ששווה בפנים כנחוץ יצא השוחט עוף חולין בפנים כו': **טריפה אחרינא כתיב.** גבי נבילת עוף טהור וכל נפש אשר תאכל נבילה וטריפה באזרח ובגר וכבס בגדיו [6]

(ויקרא יז) **וחד לא יאכל נבילה וטריפה לטמאה בה** (שם:) מי שיש במינו טריפה: **ורבי יהודה.** עוף טמא מקרא יתירא דנבילה לא יאכל נפקא ליה דלא איצטריך אלא לדרוש ולומר מי שאזהרתו משום בל תאכל נבילה אלא משום בל תאכל טמא: **ורבי מאיר הלאי.** קרא יתירא דנבילה לא יאכל מיבעיא ליה ללמד טומאתו [7] שאינו מטמא אלא [8] כשיעור איסור אכילתו דהיינו כזית: **מקרא קמא.** והנפש [9] אשר תאכל. קרא יתירא דנבילה לא יאכל מיבעי ליה ללמד על טומאתו שהיא בשיעור איסור אכילתו דהיינו כזית: **מקרא קמא.** והנפש אשר תאכל נבילה: **כדי אכילת פרס.** שאם שהה באכילה כזית יותר מכדי אכילת פרס הרי הא לך כשאר אכילות שאין מצטרפין לעוגשין אף זו אין מצטרפין לטמא בגית הבליעה: **חידוש הוא.** שלא מלינו בתורה טומאה כיוצא בה שאין לה טומאה מבחוץ אלא בגית הבליעה: **כחלב בהמה טהורה הכתוב מדבר.** ובא הכתוב לטהר חלבה מכלל טומאתו נבילות: **טיהר מכלל שחוטה.** טיהר טומאת נבילות ע"י כלל שם שחיטה: **וטיהר.** טומאת נבילות ע"י כלל שם שחיטה: **מה כשטיהר.** שחיטה מלטמא לא טיהר אלא טהורה דאילו טמאה לא שייכא בה שחיטה ואין שחיטה מטהרת ובת"כ ילף לה מקרא יתירא ולאלה מטמאו כל הנוגע בהם במותם דהאי כהם במותם ולא בחייהם ובבהמה טמאה כתיב דסמיך ליה וכל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה ומעב איננה שוסעת: ה"ג בת"כ **לו הלך כו' מה כשטיהר מכלל נבלה בטמאה ולא בטהורה אף כשטיהר מכלל חלב בטמאה ולא בטהורה. טיהר** בשר נבילה מלטמא: **וטיהר.** מלקמן מוקי לה בנבלת עוף טמא: **טיהר.** בשר נבילה מלטמא נבלת עוף טמא: **מה כשטיהר מכלל נבילה בטמאה.** טיהר ולא נבלת עוף טהור דהא מטמא בגית הבליעה אף כשטיהר כו':

דמטמיא. הילכך חמירא למיחל אאיסור חלב: **ור' מאיר.** דלמר שחיטתו מטהרת טריפתו: **הלאי טריפה.** דגבי עוף מאי עביד ליה: **למעוטי שחוטה שהיא לפנים.** וכדאמרן לעיל מה השוחט חולין בפנים כו' דאחיל ולא שוחטה בפנים כבחוץ: **טריפה אחרינא כתיב.** גבי נבלת עוף טהור נבילה וטריפה לא יאכל לטמאה בה: **וחד למעוטי עוף טמא.** דדרשינן שם במינו טריפה יצא עוף טמא מקרא יתירא דנבילה לא יאכל נפקא ליה דלא איצטריך אלא לדרוש ולומר מי שאזהרתו משום בל תאכל נבילה: **ורבי מאיר הלאי.** קרא יתירא דנבילה לא יאכל מיבעי ליה ללמד על טומאתו שהיא בשיעור איסור אכילתו דהיינו כזית: **מקרא קמא.** והנפש אשר תאכל נבילה: **כדי אכילת פרס.** שאם שהה באכילה כזית יותר מכדי אכילת פרס הרי הא לך כשאר אכילות שאין מצטרפין לעוגשין אף זו אין מצטרפין לטמא בגית הבליעה: **חידוש הוא.** שלא מלינו בתורה טומאה כיוצא בה שאין לה טומאה מבחוץ אלא בגית הבליעה: **כחלב בהמה טהורה הכתוב מדבר.** ובא הכתוב לטהר חלבה מכלל טומאתו נבילות: **טיהר מכלל שחוטה.** טיהר טומאת נבילות ע"י כלל שם שחיטה: **מה כשטיהר.** שחיטה מלטמא לא טיהר אלא טהורה דאילו טמאה לא שייכא בה שחיטה ואין שחיטה מטהרת ובת"כ ילף לה מקרא יתירא ולאלה מטמאו כל הנוגע בהם במותם דהאי כהם במותם ולא בחייהם ובבהמה טמאה כתיב דסמיך ליה וכל הבהמה אשר היא מפרסת פרסה ומעב איננה שוסעת: ה"ג בת"כ **לו הלך כו' מה כשטיהר מכלל נבלה בטמאה ולא בטהורה אף כשטיהר מכלל חלב בטמאה ולא בטהורה. טיהר** בשר נבילה מלטמא: **וטיהר.** מלקמן מוקי לה בנבלת עוף טמא: **טיהר.** בשר נבילה מלטמא נבלת עוף טמא: **מה כשטיהר מכלל נבילה בטמאה.** טיהר ולא נבלת עוף טהור דהא מטמא בגית הבליעה אף כשטיהר כו':

שיטה מקובצת **אבל** נבילה אימא לא צריכא. הקשה רבינו שמואל אמאי איצטריך לעשות לריכותא מנבילה, פשיטא דנבילה איצטריך למיכתב דשמעינן מינה מיעטא לכל מלאכה דחלב נבלה הייני לאחר שנתנבלה טהור דלא הוה שמעינן מחלב טריפה. ומיהו הר"ש דעביד לריכותא למה ערביבינו קרא חלב נבילה וחלב טריפה וגו' ואכול לא תאכלוהו דאיסור אכילה קאי אחרוייהו, לא הוה ליה למיכתב אלא חלב נבילה עשה לכל מלאכה לומר דטהור ואכל לא תאכלוהו לומר דלאו דאיסור אכילה קאי אחרוייהו, אלא דלא מדעבדינהו ש"מ דגלות [2] דלאו איסור חל על איסור גבי נבילה פי' ולהכי עביד הלריכותא גם מנבילה: **ורבי** יהודה מנבילה **נפקא** ליה. דדרשי' מי שאיסורו משום בל תאכל נבילה יצא עוף טמא דאין איסור נבילה חל על איסור טומאה. אבל לר"מ לא נפקא ליה למעוטי עוף טמא דאין איסור נבילה חל על איסור ואמי איסור נבילה ומיל על איסור חלב מאי טעמא: תוד"ה אלא דאמרינן לר"מ [3] דגרסינן לאתויי חיה כו' ור"ת גרס כו'. ונראה לריב"ל [4] דגרסינן לאתויי אלא חיה כלומר דטהור, וה"פ מ"ש טמאה כלומר כיון דסבכא דטמאה מיעטא שייכא גם בחיה ת"ל דמשמעי' לטמאה ואלו הרבה מחרמיה, ולמה אינגעלך דטריפה לאתויי חיה. ועוד, כלומר ואם תשיבני דאדרבה היא הנותנת אלכך אינגעלך לאתויי חיה משום דסד"א למעוטי דומיה דטמאה לכך אתיא דטריפה. הא כתיב ואכול לא תאכלוהו, כלומר הכי מצית למימר דכל עיקר טריפה נכתב בפסוק בבנין חיה דהקדמת לאתויי חיה, הא כתיב בפיפא דבהלי אינגעלך דטריפה לאתויי חיה. ועוד, דאם תשיבני דאדרבה היא הנותנת בבנין חיה (הכיכי) ת"ל לא מגי קאי עליה ואכול לא תאכלוהו דהא חיה מותר. מאי ליכא לפרוכי דהא דפריך ואכול לא תאכלוהו דמיבעי דלקמן פריך דדרשינן מאכול לא תאכלוהו למעוטי חלב חיה, דת"ל דהיה לו לכתיב הכרייתא גופיה דלקמן, אלא ודאי אלכתי הכרייתא לו ידע ופריך ממשמעות דקרא כדפי' (הר"פ דל):